



crkva u svijetu

POGLEDI

ULOGA I ZNAČAJ UNESCO-a U SVIJETU

Ante Kusić — Drago Šimundža

D. Šimundža: *Vi ste, profesore, prošle jeseni — s još jednim članom našega uredništva, prof. dr. Matom Zovkićem, i drugim članovima papinske delegacije — sudjelovali na XXI. Generalnoj konferenciji UNESCO-a u Beogradu. O toj značajnoj međunarodnoj organizaciji i njezinu djelovanju, posebno o ovoj Konferenciji, željeli bismo informirati čitatelje našega časopisa. Možete li nam ukratko reći što je to UNESCO? Kad je i zašto osnovan?*

A. Kusić: UNESCO je specijalizirana ustanova Organizacije Ujedinjenih naroda za odgoj, znanost i kulturu. Riječ je složena od prvih slova engleskog izraza: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. UNESCO je ustanovljen u Londonu 1945, a djeluje sa sjedištem u Parizu od 1946. godine. U samom Konstitutivnom aktu označen je razlog i cilj osnutka UNESCO-a riječima: *Budući da se ratovi rađaju u duhu čovjeka, nužno je u dušama ljudi pojačati obranu mira; samo ekonomski i politički sporazumi među državama nisu dovoljna garancija za očuvanje mira; mir treba da se temelji na intelektualnoj i moralnoj solidarnosti čovječanstva, gdje se više ne pravi razlika među ljudima na osnovu rase, spola, jezika ili religije.* UNESCO je počeo djelovati sa samih 20 zemalja članica. Danas ima u toj ustanovi 152 zemlje članice. Za UNESCO danas rade razne regionalne komisije iz 133 zemlje, kao i 440 ne-državnih organizacija sa svojim znanstvenicima, piscima, pedagozima i umjetnicima koji se nalaze razasuti po svim kontinentima.

D. Šimundža: *Što sve obuhvaća djelovanje UNESCO-a?*

A. Kusić: Ta se Ustanova — koristeći tisak, škole, mass-media i stvarajući javno mišljenje — bori za međuljudsko i međunarodno razumijevanje, u cilju stvaranja novoga međunarodnog poretka, koji bi tre-

bao biti jednakopravan i čovjekoljubiv, a ne samo klasnoj ljubiv i rasnoj ljubiv. To je temeljna linija UNESCO-a. U pojedinostima, ima mnogo toga, vrlo mnogo! UNESCO se brine za odgoj nastavnog osoblja u mnogim zemljama Afrike. Organizacija CERN, kraj Genève, tj. Evropska organizacija za nuklearno istraživanje, pripada UNESCO-u. UNESCO koordinira radove međudržavne oceanografske komisije (COI). UNESCO-u pripada zasluga da danas postoji Konvencija o pravima autora. Preko svoje ustanove MAB (Man and Biosphere — Čovjek i biosfera) UNESCO se bori protiv zagađivanja prirodnih ambijenata. Pod zaštitom UNESCO-a danas se nalazi 150 prirodnih rezervata, što ih ugrožavaju čovjekova otkrića. UNESCO je danas glavni čuvar općih kulturnih dobara čovječanstva. UNESCO je npr. prigodom postavljanja Asuanske brane spasio dvanaest monumentalnih kompleksa hrama božice Izis, koji su s otoka Philae bili kamen po kamen preneseni na otok Agilkiju, te tamo postavljeni na isti način kao u doba starih Egipćana. Kao baština čovječanstva, u nas su pod neposrednom zaštitom UNESCO-a: stari dio Dubrovnika, pravoslavni manastir Sopoćani, povijesni centar Splita s čitavom Dioklecijanovom palačom, Plitvička jezera, Ohrid, stari dio Kotora, nacionalni park Durmitor.

Pomoću »pacifističke mobilizacije javnog mišljenja« (riječi generalnog direktora UNESCO-a Amadou-Mahtara M'Bowa!) informira UNESCO svjetsku javnost o raznim situacijama u čovječanstvu, boreći se npr. oko poboljšanja društvenog statusa žena i djece ili organizirajući međunarodne sastanke mladih, i to zbog međusobnog svečovječanskog približavanja. Sada se npr. UNESCO brine za odgoj stručnog personala za Bangladeš, gdje treba stanovništvu iz 65.000 sela omogućiti najosnovniju naobrazbu iz higijene, prehrane i poljoprivredne tehnike. Moglo bi se još mnogošta drugo nabrojiti.

D. Šimundža: *UNESCO kao svjetska ustanova ima dakle velik društveno-kulturni, odgojni i u tom smislu etičko-moralni utjecaj u svijetu. Kako Vi kao teolog i kršćanski filozof gledate na tu misiju UNESCO-a? Što nam s tog gledišta možete reći o etičko-moralnim, odgojnim, kulturnim, u jednu riječ, duhovnim odrednicama njegove misije i rada u današnjem svijetu?*

A. Kusić: Kao teolog dužan sam prihvatiti sva korisna načela i aktivnosti koje su usmjerene na ostvarenje mira, jednakopravnosti i čovjekoljublja, i to na temelju evanđeoskih riječi: »Svi ste vi jedno...«, »blaženi mirotvorci«, »da svi budu jedno«, itd. Misiju UNESCO-a smatram dakle uzvišenom i izvanredno korisnom. — Kao mislilac kršćanske orijentacije držim da na mnoga pitanja, koja su povezana s temeljnim odrednicama djelovanja UNESCO-a, zapravo i nema definitivnog odgovora, i to zbog dimenzije »transcendentnoga« u čovjeku: Čovjek je »otvorenost prema Naprijed«, a u načelnoj »otvorenosti« nema mogućnosti »zatvaranja« s bilo kakvim »najboljim« odgovorom. Ni u šahovskoj igri nema sveobuhvatnog »najboljeg« poteza! — Ipak je, međutim, nužno da se ljudi, u toj »otvorenosti prema Naprijed«, tj. u neprekidnom tijeku života, slože barem o »pravilima igre«, kao i u šahu u pravilima o »pomicanju figura«. UNESCO želi razvijati »znanost«, »kulturu«, osjećaj za »prava čovjeka«, itd. Teolog sve to treba prihvatiti. Mislilac, kršćanski

i nekršćanski, sve to treba raščlaniti. Tada se pojave vrlo zamršena pitanja, i to na temu »primat etike« nad znanosti, ili — obratno! Zar znanstveno istraživanje ne služi, u mnogo slučajeva, za to da se usavršavaju načini ubijanja, uništavanja života, istrebljivanja čitavih naroda? Kako bez »etike« izbjegnuti »demonizam« tehnike?! I s druge strane, kako s »pritislima« etike izbjeći stvaralački zanos za otkrića »znanosti«?! Pa dalje: tko je kompetentan odrediti granicu ograničavanja tehnike »etikom« i etike »tehnikom«? Danas i predstavnici znanosti naglašavaju da se znanstvena istraživanja ne smiju prepustiti isključivo učenicima (Spengler, Keiserling, Jaspers, Flora, itd.). Ali, kome ih onda prepustiti: političarima, ideolozima, filozofima, teolozima, ekonomistima, sociolozima...? Oni se, međutim, u shvaćanjima razlikuju do te mjere da se čini nemogućim naći neki zajednički nazivnik kao polazište!

Nije li ista stvar s pitanjem »prava čovjeka«? Ne smatra li čovjek-vuk da ima pravo pojesti čovjeka-janje?! Tko je kompetentan odrediti granicu da »summum jus« ne prijeđe u »summa injuria« (najveće pravo u najveću nepravdu)? Ista je stvar i s »kulturom«: kultura nas Evropljana nije se pokazala odveć »kulturnom« po Africi, u Indiji, po Americi, a ni po Evropi! Tko je kompetentan odrediti granicu do koje može ići »kultiviranje«, tako da ipak ne prijeđe u nečovječnost? — Kao mislilac katoličke orijentacije prihvaćam s Ivanom Pavlom II. (prema govoru u UNESCO-u 2. srpnja) »primat etike« s njezinom usmjerenošću na dostojanstvo ljudske osobe u njezinoj psihosomatskoj cjelini: »Treba priznati Čovjeka zbog njega samoga..., jedino zbog njega samoga« (tj. ne zbog toga što je vjernik, nevjernik, bijelac, crnac, itd.) — rekao je Papa. Slično tome, UNESCO je, zalažući se za načelo »odgovornosti učenjaka«, objavio već 1974. godine uputu s naslovom »Recommandation sur la condition des chercheurs scientifiques« (Preporuka o položaju znanstvenih istraživača). Generalni direktor M'Bow kvalificira zadaću UNESCO-a kao »bitno etičku«, u smislu sasvim određenog moralnog kodeksa za odgoj mladeži svijeta.

D. Šimundža: Kako, na koji način UNESCO ostvaruje svoju misiju? Ima li u tome uspjeha? Javlja li se neki posebni problemi, poteškoće, zapreke? Da li se njegovi programi općenito prihvaćaju ili, bolje, da li se u praksi provode i ostvaruju?

A. Kusić: Generalna konferencija svih država-članica UNESCO-a sastaje se svake dvije godine, ona odobri program rada i izglasa budžet za izvršenje tog programa. Izvršno vijeće UNESCO-a brine se, preko svojega Tajništva, za izvedbu samog programa. Tajništvo Izvršnog vijeća sastavljeno je od predstavnika iz više od 120 zemalja. Predstavnici su Tajništva stručnjaci iz najrazličitijih znanstvenih disciplina, i radna su im mjesta ili u Parizu ili u područjima po svijetu gdje se izvađaju projekti. Mnogobrojne nacionalne komisije iz pojedinih država sudjeluju u pripremanju i u izvođenju UNESCO-ovih programa. U Beogradu, na XXI. zasjedanju Generalne konferencije, bio je odobren program i izglasan budžet za tri slijedeće godine, u iznosu od 625.734.000 dolara.

Oslonom na podatke i sugestije široke suradničke mreže nacionalnih komisija i već spomenutih međunarodnih ne-državnih organizacija stvara

UNESCO programe svog rada. Preko mnogobrojnih stručnih i popularnih edicija, u knjigama i časopisima, širi svoje ideje po čitavom svijetu. U ostvarivanju svoje humanističke misije UNESCO ima goleme uspjehe. To se može naslutiti iz nekih već nabrojanih podataka.

Problemi, poteškoće i zapreke događaju se prigodom raspravljanja o programima i projektima. Ta su raspravljanja vrlo kritična i suptilna do zadnjih konsekvencija. To je i razumljivo, jer se uvijek radi o vrlo različitim koncepcijama i svjetonazorima, kao i vrlo različitim potrebama unutar konkretnih situacija »glad — nahranjenost — prehranjenost«, bilo tijela, bilo duha. Generalni direktor UNESCO-a, na temelju dobivenih informacija, predlaže programe Generalnoj konferenciji. Generalna konferencija bira generalnog direktora svako šest godina. Za generalnog direktora u Beogradu je bio ponovno izabran Amadou-Mahtar M'Bow, iz Senegala. Programi što ih predloži generalni direktor uglavnom se prihvaćaju. Kad su već prihvaćeni, oni se u praksi provode i ostvaruju.

D. Šimundža: Vi ste sudjelovali na prošlogodišnjoj, XXI. sjednici Generalne konferencije UNESCO-a u Beogradu. Recite nam, ukratko, koji su bili motivi i sadržaji te sjednice? U kojim se sekcijama i o kojim se pitanjima — istaknite po vašem mišljenju najvažnija — na toj sjednici raspravljalo?

A. Kusić: Na prošlogodišnjem zasjedanju UNESCO-a raspravljalo se o »Projektu programa i budžeta za 1981—1983«. Taj projekt sadrži 8809 postavki. On je motiviran činjenicom koju je saopćio generalni direktor M'Bow: 130.000.000 djece u svijetu nema mogućnosti pohađati nikakvu školu; 814.000.000 ljudi ne znaju čitati ni pisati; samo 8% stručnjaka za pitanja razvoja živi u onih 80% nerazvijenih zemalja, dok 92% stručnjaka za pitanja razvoja živi u onih 20% industrijski razvijenih zemalja u svijetu. Raspravljalo se u više sekcija: sekciji za odgoj, sekciji za prirodoslovne znanosti i njihovu primjenu, sekciji za društvene znanosti i njihovu primjenu, sekciji za kulturu i komunikacije. U sekcijama nastupaju stručnjaci za pojedina pitanja, i oni izvješćuju pojedine šefove delegacija o rezultatima rada unutar sekcija. Šefovi delegacija nastupaju pred Plenumom u ime svojih zemalja. Rad na zasjedanju u Beogradu bio je vrlo temeljit: materijal dopremljen iz Pariza, za raspravu, bio je težak 40 tona. Računalo se da će još toliko dokumentacionog materijala, poslije zasjedanja, biti iz Beograda otpremljeno za Pariz.

Najvažnija pitanja o kojima se raspravljalo na zasjedanju u Beogradu, kako se meni čini, jesu: politika odgoja; sadržaji, metode i tehnika odgoja; borba protiv analfabetizma; znanstveno i tehnološko istraživanje i poučavanje o tome; pomorski, oceanski i obalni sistemi; poštovanje prava čovjeka; infrastrukture i programi društvenih znanosti; uloga omladine u odgojnim, društvenim i kulturnim aktivnostima; ljudske nastambe i ekološko pitanje; istraživanja o miru; ocjena i poštovanje identiteta kulture; sudjelovanje u kulturnom životu; očuvanje i vrednovanje kulturnog i prirodnog patrimonija čovječanstva; politika, infrastrukture i obuka o javnom priopćavanju. — Za navedene projekte programa predviđeni su i najviši budžetski krediti.

D. Šimundža: *Možete li iznijeti neke glavne, magistralne misli iz rasprava o odgoju: je li bilo nekih spornih gledišta? Možete li izdvojiti neka mišljenja?*

A. Kusić: Po broju i sadržajima intervenatâ o politici odgoja očito je da sve države-članice UNESCO-a smatraju jednim od najvažnijih problema današnjice upravo pitanje odgoja, i to na nacionalnim kao i međunarodnim razinama. Oko 70 delegata u Plenumu kao i većina govornika u Komisiji za odgoj podržali su prijedloge generalnog direktora za pojačanje borbe protiv nepismenosti. Razlozi postaju odmah jasni. Delegat Ugande, npr., informira svijet da je 80% ljudi u njegovoj zemlji nepismeno: tu dakle nedostaje bitni preduvjet za tehničku i psihološku transformaciju u pravcu djelotvornog razvoja zemlje. Drugi delegati napominju da žene i djevojke u ruralnim sredinama nikako ne mogu postići status jednakopravnosti s muškarcima, i to — zbog nepismenosti. Opismenjivanje je dakle neophodno za uspješan »odgoj«. Kakav odgoj? »Endogeni« — u smjeru da se postane »cjeloviti čovjek« (homo integer) svjestan svog »prava čovjeka na različnost«. Ali, što je to: prazna riječ, stvarnost?! Za delegata Zambije — samo prazna riječ! On optužuje: U mojoj zemlji vlada čuvstvo apartheida; to čuvstvo prenose stariji u duše mlađih, upravo *odgojem*, pa što u takvom kontekstu znači naglašavati, kao u predloženom projektu, nekakva »prava čovjeka na različnost«?! — Delegati su se razilazili i u jednom načelnom pitanju: Čemu dati prvenstvo: hitnoj akciji ili teorijskoj obradi? Delegat Jordana ističe kako milijun palestinskih izbjeglica zahtijeva sasvim konkretnu akciju UNESCO-a. Delegat Mozambika prigovara apartheidu u Južnoj Africi: to je 50% nepismenih i 75% bez krova nad glavom. Što tu treba filozofirati o nekakvom odgoju?! Delegat Obale Slonove Kosti optužuje: Zašto lažemo jedni drugima; sve se čini vrlo lako riješivim, a ipak hegemonizam vlada u svijetu; UNESCO nema dovoljno smjelosti! Delegat Nizozemske napominje: Teorijsko istraživanje o pravima čovjeka ima svoje granice; danas su potrebne konkretne mjere protiv istrebljivanja čitavih naroda. Delegat Sav. Rep. Njemačke stišava nalete emocija: Mi odgajamo mladež za poštovanje pravâ čovjeka; diskusija, iskrena, otvorena i bez cinizma, uvijek je poželjna, kad se već radi o odgoju za poštivanje pravâ čovjeka. — Na kraju se osjeti da svatko sa svog stajališta ima pravo. Konkretne potrebe nameću sporove: onima koji su »gladni« prva je stvar »živjeti«, a onda »učiti pisati« (filozofirati); onima pak koji nisu tako gladni prva je stvar »domisliti rad« (filozofirati) i tek onda »prijeći na rad« te u radu živjeti i drugima dati da žive.

D. Šimundža: *Kako UNESCO usklađuje različita gledišta, odnosno kako, u kojem vidu daje sugestije i programe — bilo kad je riječ o odgoju, bilo o nečemu drugom — kad su ti programi, kako vidimo, namijenjeni idejno raznolikim te duhovno i materijalno toliko različitim zemljama i nacijama u svijetu?*

A. Kusić: Različnost gledišta može se naslutiti npr. iz stavova o ulozi obitelji u odgoju. Mnogi šefovi delegacija isticali su nenadomjestivu ulogu obitelji u pitanju odgoja, te su naglasili želju da odgojni programi UNESCO-a dadu više važnosti moralnom odgoju mladih u okviru vlastite obitelji: u obitelji se odgaja smisao za društvenu ulogu čovjeka,

moralni osjećaj, smisao za solidarnost među ljudima i za međusobno poštovanje. Drugi su, protivno tome, upozorili da suvremeni ekonomski razvoj prisiljava oboje roditelja da rade, i zbog toga žive udaljeni od djece, pa da je nužno da društvena zajednica preuzme na sebe odgojnu ulogu koja je ranije pripadala obitelji. U takvoj različitosti mišljenja UNESCO pravi »dijagonalne presjeke«: nastoji ići srednjim putem između skrajnosti, pokušava stvoriti ozračje razborite kritičnosti. To je već »diplomacija«, u značenju »ars possibilis in momento« (umijeće mogućega u danome trenutku). Radi odgojnog oblikovanja ličnosti, UNESCO u svojim programima povezuje teoriju s praksom, planove s konkretnim radom, školski stil odgoja s radilištima.

U vezi s postavljenim pitanjem o sugestijama, moram napomenuti da se te sugestije vrše na više načina, najčešće preko generalnog direktora. Pošto je proučio sve primjedbe, želje, saopćenja, prijedloge iz amandmana razmotrenih na sjednicama pojedinih Komisija, direktor daje svoj izvještaj i svoje prijedloge Generalnoj konferenciji. Generalni direktor može prihvatiti ili — obrazloženo — ne prihvatiti amandman za prosljedbu na plenum Generalne konferencije. Plenumu pripada zadnja riječ o svakom prijedlogu generalnog direktora. Tako npr. prijedlog generalnog direktora M'Bowa: »Za UNESCO... došao je čas da ozbiljno razmisli o izradi određenog moralnog kodeksa, koji bi, iznad svih razlika vjere, filozofije i ideoloških neslaganja, mogao poslužiti kao temelj za odgoj mladeži svijeta« — doći će jedanput na plenarnu sjednicu Generalne konferencije UNESCO-a. Plenum će, većinom glasova izbornih uvjerljivošću argumentacije opunomoćenih delegata, prihvatiti ili neće prihvatiti prijedlog. Prihvatanje ili neprihvatanje bit će u velikoj mjeri uvjetovano davanjem sličnog ili različitog značenja istim riječima u navedenom prijedlogu. Pomislimo samo na izraze: »moralno«, »vjersko«, »ideološko« u terminologiji govornika koji pripadaju raznim svjetonazorima i opredjeljenjima određene političke »desnice«, »ljevice«, ili političkog »centruma«!

D. Šimundža: *Možete li nam ukratko iznijeti glavne napore XXI. Generalne konferencije UNESCO-a u pogledu znanstveno-tehnološkog razvoja svijeta, o njezinim programima i pothvatima da se na znanstveno-tehnološkom području umanjí jaz između razvijenih i nerazvijenih?*

A. Kusić: Glavne napore XXI. Generalne konferencije UNESCO-a sažeo je generalni direktor M'Bow riječima: Rasprava o znanosti i tehnologiji pokazala je da treba stvoriti uvjete da »svi narodi mogu koristiti i razvijati znanost i tehnologiju u službi svojih vlastitih ciljeva«; ona je dokazala da se znanost i tehnika moraju smatrati zajedničkom »baštinom čovječanstva« koja je u stanju obogatiti sve kulture i ujedno zaštititi »endogeni karakter« znanstvenog i tehničkog razvoja pojedinih zemalja. Rasprave su također pokazale da međunarodna znanstvena i tehnička suradnja nose u sebi dublje povezivanje svijeta, otvarajući prostor za međunarodno približavanje mentaliteta i ljudi. U debatama o znanosti i tehnologiji raspravljalo se o znanosti i tehnologiji u službi čovjeka i društva, o kulturnim i etičkim implikacijama znanstvenog i tehničkog napretka, o suradnji s međunarodnim znanstvenim organizacijama i sa

svjetskim udruženjem učenjaka i inženjera, o mineralnim i energetskim izvorima, o međunarodnoj suradnji u planiranju i financiranju znanstvenog istraživanja i tehnologije, itd.

Istaknutim znanstvenicima zaslužnim za populariziranje znanstvenih i tehničkih saznanja UNESCO dodjeljuje posebnu nagradu, koja se zove *Kalingova nagrada*, a *nagradu Carlosa Finleya* dodjeljuje za značajne radove iz mikrobiologije. Spomenute teme, kao i spomenute nagrade, same po sebi imaju svečovječanski cilj, poticajan za razvijene i nerazvijene zemlje. Jaz između razvijenih i nerazvijenih smanjuje se, u okvirima UNESCO-a, i kroz raspoređenost učilišta koja su — razasuta po čitavom svijetu — pod izravnom zaštitom te ustanove. Tako se npr. fotogeologija posebno proučava u Delftu u Holandiji, tropska ekologija u Venezueli i Obali Slonove Kost, hidrologija podzemnih voda u Argentini, dok se upotreba trasera, tj. kemijskih supstancija čiji se trag rasplinjava u vodi, proučava, u studiju podzemnih voda, posebno u Grazu u Austriji. Sve to skupa, naravno stvara ozračje za spontano približavanje narodâ.

D. Šimundža: *S obzirom na programe i diskusije na ovoj Konferenciji o društvenim znanostima i njihovoj primjeni, jesu li u konačnom prijedlogu došli do izražaja različiti pristupi, odnosno razlike idejno-ideoloških društvenih shvaćanja i različite opcije, da ne kažem različite filozofije društvenih znanosti? Koja su po vašem mišljenju dominantna gledišta?*

A. Kusić: Različite filozofije društvenih znanosti došle su do svoga, uglavnom komplementarnog, izražaja, i to ne samo u diskusijama, nego i u konačnom prijedlogu, koji je prihvatila XXI. Generalna konferencija. Radilo se o pitanjima: razvoj društvenih znanosti u funkciji rješavanja općih društvenih i specifično ljudskih problema (za Afriku, Aziju, Oceaniju, Arapske zemlje, Latinsku Ameriku i Karipske otoke, za Evropu i Sjevernu Ameriku); studij i planiranje razvoja u sklopu različitih sustava vrednota; strategija i etika endogenog razvoja; razvoj i novi međunarodni ekonomski poredak; problemi populacije i međunarodnih migracija; ideološko-kulturni aspekti etničke svijesti; promicanje prava čovjeka i međunarodnog razumijevanja; promicanje jednakopravnosti između muškarca i žene; uloga žene u očuvanju mira i u promicanju prijateljskih odnosa među narodima; uloga omladine u pitanjima međunarodne suradnje i očuvanja mira, itd. Zbog različitosti pristupâ u pogledu funkcije društvenih znanosti odobreno je da UNESCO organizira u Parizu susret svjetskih stručnjaka, na kojem će se ispitati uvjeti za izradu »*filozofije vrednota*« koja bi bila usklađena s poštivanjem različitosti kultura i koristi od njihova međusobnog prožimanja. Posebno će se pri tome voditi briga o načelima na kojima se — rečeno je u prošlogodišnjem odobrenom Projektu — »temelje poštovanje prava čovjeka i težnje za mirom«. Budući da unutar UNESCO-a — kako je rekao direktor M'Bow — nisu dovoljno zastupane discipline kao psihologija, antropologija, lingvistika i povijest, kojih je poznavanje nužno za »bolje poznavanje sadašnjosti«, predloženo je da se dosadašnje djelovanje unutar UNESCO-va odjela »Društvene znanosti« proširi u doseg naziva »Humanističke i društvene znanosti«. I u tome treba vidjeti razlog za različitost pristupa s obzirom na funkciju društvenih znanosti.

Različitost pristupa dolazila je do izražaja i u diskusijama: delegati nisu upotrebljavali iste riječi u istom značenju. Za jedne je npr. riječ »pravo« značila *praksu*, bez preciznije teorijske obrade, a za druge je značila *juridičku teoriju*, bez koje ne bi bilo moguće odrediti samu optiku društvenog istraživanja i ponašanje u praksi. Delegat Togua npr. rekao je: Dosta s diskusijama o pravu čovjeka; za Afriku je nužna solidarnost u praksi; UNESCO treba da stvori efikasnu »armiju mira«. Delegat Francuske opominje: Ideja »endogenosti« mogla bi postati vrlo opasnom, ako se tom idejom smjera na apsolutni »model« razvoja. Delegat SSSR-a traži da UNESCO-vi projekti budu usmjereni na konkretne ciljeve, kao npr. borba protiv kolonijalizma, rasizma i apartheida, borba za mir i razoružanje, borba za novi poredak utemeljen na pravdi i solidarnosti, potpomagan sudjelovanjem žena i omladine u političkom životu društva. Delegat Francuske postavlja pitanje o proglašavanju »novih prava« čovjeka: U čemu se sastoje ta »nova prava«? Radi li se tu o pravima pojedinca ili grupâ? Kojih grupâ? Kome su suprotstavljena ta »nova prava«? Kome bi ona trebala ići u prilog? UNESCO je dužan promotriti problem »novih prava« čovjeka na razini njihove realizacije. Tako upozorava delegat Francuske, dok je delegat Portugala zabrinut za razvoj omladine: UNESCO se mora brinuti za ozbiljno proučavanje pedagogije oblika razonode za omladinu. Delegat Indije uzvraća: Tu se ne treba držati posebnih dogmatskih pravila i stavova, mlade treba odgajati u duhu internacionalizma.

Čini se da su hitna »praksa« i preventivna »refleksija«, kao kriteriji za djelovanje UNESCO-a, bile dva dominantna gledišta na ovoj Konferenciji.

D. Šimundža: *Važno pitanje UNESCO-a pa tako i ove Konferencije, očito, jest pitanje kulture u današnjem svijetu. Kako se, npr., prilazilo pojmu i poimanju kulture: je li time bila više zahvaćena materijalno-civilizacijska strana potrošačkog mentaliteta suvremenog potrošačkog društva, tzv. pitanje općeg standarda, ili su izravno valorizirane duhovne vrednote čovjeka i u tom smislu etičko-odgojne snage i obaveze društva kao temeljni kreatori kulturnih vrednota i boljih međuljudskih odnosa?*

A. Kusić: Delegati koji su govorili o kulturi uzimali su tu riječ u značenju cjeline materijalnih, intelektualnih i spiritualnih obilježja koja su karakteristična za neko društvo kao i u značenju rezultante svega onoga što je neko društvo proizvelo u toku vremena i što ono dalje proizvodi na područjima vlastite kreativnosti, a sadržano je u djelima trajne vrijednosti ili je pohranjeno u kolektivnom sjećanju. Iz toga slijedi da nije bilo zahvaćeno samo pitanje općeg standarda, nego također i pitanje etičko-odgojnih snaga kao kreativnih čimbenika kulturnih vrednota i boljih ljudskih odnosa! To se daje naslutiti i iz raspravljanih tema: prava čovjeka na priopćavanje kulturnih dostignuća, interkulturalni studij (arapska kultura i ostale kulture, kulture oko područja Indijskog oceana), međunarodna suradnja na temelju vrednota različitih civilizacija, spasavanje općih kulturnih dobara čovječanstva (Nubija, Muzeji u Asuanu i Kairu, Venecija, Borobudur u Indoneziji, Moenjodaro, tj. okolina rijeke Indus u Pakistanu, Kartaga, Akropola, grad Herat u Afganistanu, historijski spomenici u Guatemali, patrimonij Misije Družbe

Isusove u Guaranosu — među Indijancima u Južnoj Americi, održavanje grada Jeruzalema i njegove okoline, itd.). Postoji i UNESCO-va nagrada, koja je predviđena za umjetnička djela kroz koja se ostvaruje značajniji doprinos učvršćivanju solidarnosti među narodima. Međutim, u mnogo je slučajeva ostalo otvoreno pitanje o »prikladnim sredstvima za gospodarenje nad progresom« koji omogućava suvremena tehnologija. Ostalo je otvoreno i pitanje — na koji način vrednovati »ono što je živo od onoga što je mrtvo u nasljedstvu tradicije« (M'Bow).

U kontekstima gledanja na budućnost, ta pitanja mogu glasiti: Koje metode odgoja treba promijeniti, koje sadržaje odgoja preuzeti, koje stavove unijeti u dušu odgojitelja?! Načelni odgovor na takva pitanja sažeo je generalni direktor M'Bow u svom preliminarnom izvještaju o srednjeročnom planu rada UNESCO-a za razdoblje od 1984. do 1989. godine. Evo nekoliko točaka iz tog izvještaja: Odgoj za međunarodno razumijevanje treba unijeti kao sastavni dio u sve nastavne programe; potrebno je smiono naglasiti »promjenu stavova u ponašanju«; treba odgajati volju za razumijevanje različitih kultura; treba najuže povezivati formalni i neformalni odgoj; mora se poticati življi interes za ulogu školskog odgoja u razvoju i gajenju komunitarnosti. I još mnogo drugih sugestija!

D. Šimundža: *Je li cilj UNESCO-a stvaranje opće svjetske kulture ili se vodi računa o specifičnostima pojedinih shvaćanja i kultura? Pokazuje li se dovoljno brige o tzv. endogenim faktorima u razvoju i afirmaciji mlađih kultura ili se više promiču egzogeni utjecaji?*

A. Kusić: Većina delegata prihvaćala je postavku da određeni kulturni identitet neke zemlje treba vrednovati kao izvor nadahnuća, zatim kao dinamički princip i cement koji povezuje određeno društvo. Dominirala je misao da su »kulturni identitet« i »endogeni integralni razvoj« bitno povezani. Da bi se ostvario novi ekonomski međunarodni poredak nužno je priznati načelo očuvanja vlastitog kulturnog identiteta, i onda u tom kontekstu promicati međukulturno poštovanje, toleranciju i izmjenično obogaćivanje — bez predrasuda i stereotipnih diskriminacijskih gledanja. Direktor M'Bow je informirao Generalnu konferenciju da se takva temeljna linija prihvaća od sve većeg broja zemalja. Zapaženo je i to da uniformnost tehnološkog napretka vodi alijenaciji endogenih kultura. Zbog takve opasnosti, naglasio je direktor, čovječanstvu je potrebna stanovita preorijentacija: tehnologiju moramo vrednovati »kao sredstvo, a ne kao cilj.«

U svim svojim nastojanjima UNESCO želi stvoriti opće razumijevanje među narodima, ali ne želi pretopiti sve kulture u jednu kulturu. To se vidi i iz diskutiranih tema, poput ovih: poštovanje kulturnog identiteta; promicanje nacionalnih i lokalnih jezika; sloboda i odgovornost u stvarima javnog priopćavanja. Usmjerenost UNESCO-a prema općem razumijevanju među narodima, bez žrtvovanja kulturnog identiteta, pokazuje i činjenica da npr. nordijske zemlje financiraju regionalne projekte javnog priopćavanja nekih zemalja u Africi. Slično tome, Holandija financira školu za žurnalistiku i javno priopćavanje u Ghani. Međutim, pitanje o međuovisnosti onoga »endogeno—egzogeno« ostalo je otvoreno, pod

mnogim aspektima. To se dade naslutiti iz diskusije delegata. Delegat Equadora zapaža paradoksnost situacije: »Razvijeni« uče »nerazvijene«; problem je upravo u tome; tu dolazi do eksploatacije, npr. nafte; UNESCO bi se trebao pobrinuti da grupe domaćih, »endogenih« stručnjaka nadziru inozemne, »egzogene«. Delegat Libanona ističe da su različiti kriteriji procjenjivanja »endogenosti« kod onih koji rukovode razvojem i onih koji se razvijaju. Delegat DDR smatra da »transnacionalna društva« ugrožavaju mogućnost endogenog razvoja zemalja u kojima ta društva djeluju. Delegat Sudana upozorava na štetnost suradnje s razvijenima: Mi se danas moramo boriti za »endogeni« razvoj isključivo pod vidom pravde i nezavisnosti; svaka uža suradnja s razvijenima bila bi sada štetna. Delegat Kine zapaža da »endogeni« razvoj ne može izbjeći »egzogene« utjecaje. Delegat Španjolske želi pomiriti stajališta: Moramo polaziti od prihvaćenih vrednota na razini nacionalne »endogenosti« te se postupno uzdizati prema onome »homo integer«, na razini transnacionalnog vrednovanja svega onoga što razvoj sa sobom donosi. Delegat Francuske napominje: Sa sviješću da se uvijek radi o »čovjeku«, UNESCO treba da određuje konkretne teme, te da uvijek iznova istražuje kako primijeniti dostignuća znanosti u najboljim uvjetima efikasnosti. — Ne može se reći da bi, na razini UNESCO-a, bili više naglašavani egzogeni negoli endogeni faktori razvoja u novom međunarodnom ekonomskom poretku.

D. Šimundža: *Pokušajmo, ako je to moguće, sve ovo što ste do sada rekli, odnosno rad i ulogu UNESCO-a pogledati s religiozno-teoloških pozicija. Koliko u tom radu i njegovim programima imaju utjecaja i prisutnosti religije i religiozne ideje? Ili, da malo okrenemo pitanje: podudaraju li se etičko-odgojni, kulturni i drugi, uglavnom duhovni, programi UNESCO-a s religioznim, recimo konkretno kršćanskim shvaćanjima i vizijama? Kolika je i kakva je bila prisutnost Katoličke Crkve na XXI. Generalnoj konferenciji?*

A. Kusić: Pod aspektom da je zadaća UNESCO-a »bitno etička«, kako je to rekao direktor M'Bow, i da je za UNESCO baš »čovjek« središte cjelokupnog razvoja, može se reći da se aktivnosti UNESCO-a načelno slažu npr. sa smjernicom Evanđelja koja upozorava: »tko kaže da ljubi Boga, a ne ljubi brata svoga, taj je varalica«, ili onom: »među vama nema robova i slobodnih, Židova i pogana, muško i žensko... Svi ste vi jedno u Isusu Kristu.« Kad se već radi o usporedbi između kršćanstva i idejne orijentacije UNESCO-a, moramo reći da je ta usporedba uvijek na razini »prizemljenja« teologije, u smjeru razvijanja čovjekoljublja i očuvanja dostojanstva čovjeka kao osobe, kao Pojedinca i člana Zajednice! Kao bića s različitim darovima: razumom i slobodnom voljom koja, usklađivana s voljom ostalih ljudi, ostaje »otvorena« i okrenuta prema Neizmjernome! Stupanj podudarnosti etičko-odgojnih i kulturnih programa UNESCO-a s kršćanskim shvaćanjima i vizijama može se, uz ostalo, naslutiti i po tome što je predsjednik Izvršnog vijeća UNESCO-a, Ghams Eldine El-Wakil, u najsvečanijem času otvaranja XXI. sjednice Generalne konferencije UNESCO-a, 23. rujna 1980. u Beogradu, smjer rada UNESCO-a obilježio riječima Ivana Pavla II: »Da! Budućnost svijeta ovisi o kulturi... Mir svijeta ovisi o prvenstvu du-

ha... Mirna budućnost čovječanstva ovisi o ljubavi... Ne prestajte, nastavite, uvijek nastavljajte.« Te zadnje Papine riječi naveo je u svom pozdravu i prethodni predsjednik Generalne konferencije UNESCO-a, predstavnik Kanade pri toj Ustanovi, Leblanc. Generalni direktor M'Bow, u predgovoru UNESCO-va izdanja knjige *Paix sur la terre* (Pariz, 1980. Naslov te knjige aludira na encikliku *Pacem in terris* Ivana XXIII) navodi riječi Ivana Pavla II. upućene omladini svijeta: »Omladinci, budite graditelji mira... Suprotstavljajte se lagodnosti života koja uspavljuje ljude u žalosnoj osrednjosti; suprotstavljajte se i sterilnim nasiljima gdje vas katkada hoće iskoristiti odrasli koji nisu u miru sa samima sobom. Slijedite putove na koje vas potiče osjećaj nekoristoljubivosti, osjećaj radosti življenja i dijeljenja onoga što je vaše. Svoje mlade, nove energije — što izmiču diskriminacijskim apriornim usmjerenjima — vi volite investirati u bratske susrete preko granica vlastite zemlje, u učenje stranih jezika što olakšavaju komuniciranje među ljudima, i u dobrovoljno služenje u najnerazvijenijim zemljama svijeta. ... Vi ste šansa mira!« To su Papine riječi iz Poruke za Dan mira 1979. Dalekosežni sadržaji tih riječi prisutni su i u UNESCO-voj viziji svijeta budućnosti. To se isto može reći i za tekst pape Pavla VI, u uvodu spomenute knjige: »Mir je moguć samo ako ga promatramo kao dužnost... Mir je moguć, ako ga svaki od nas hoće, ako svaki od nas ljubi mir i radi za mir. Svaki od nas mora slušati kategorički poziv svoje vlastite savjesti: I o tebi ovisi mir.« — Kad je već govor o podudarnosti duhovnih programa UNESCO-a i kršćanskog shvaćanja, moram to osvijetliti također na temelju zasjedanja Generalne konferencije u Beogradu. Šef delegacije Svete Stolice, nadbiskup Gallina, naglasio je da prava čovjeka kao Pojedina i člana Zajednice moraju biti usklađivana na način da se nikako »ne povrijede nezastariva prava ljudske osobe«. Stoga, formiranje čovjeka ne dopušta shvatiti čovjeka u smislu »upotrebe« u proizvodnji, nego u prvom redu u kontekstima njegova »obiteljskog života«, u ulozi razvijanja životne »radosti« koja ne dopušta da netko upane u stanje apatije, nego koja u čovjeku razbudi »autentični rascvat« ličnosti. Sveta Stolica, svijesna da su svi ljudi jednaki, da svi pripadaju »jednom jedinom Čovječanstvu«, podržava sva nastojanja UNESCO-a u razvoju »solidarnosti« koja sjedinjuje narode, sva njegova nastojanja protiv »nepravdne dominacije«, za »okončanje diskriminacije«, za »progresivno učvršćenje mira«. Nadnacionalni karakter Crkve veže je uz svako mjesto »gdje se radi za slogu, za ljubav i za mir«.

Spomenut ću, u vezi s posljednjim upitom, i neke od katoličkih međunarodnih organizacija, koje su svojim sugestijama i interventima sudjelovale na zasjedanju u Beogradu. Caritas internationalis zauzeo se posebno za čuvanje kulturnog identiteta raznih iseljenika po svijetu, za »fizički i sportski razvoj hendikepiranih«; rečeno je da Caritasove »brojne organizacije aktivno sudjeluju u programima opismenjavanja« po svijetu kao i u drugim korisnim pothvatima u nerazvijenim zemljama. Caritas internationalis potiče rad UNESCO-a riječima: »Mi držimo stotine tisuća dobrovoljaca u najrazličitijim društvenim službama, i željeli bismo pridružiti se pripremama za natječaj u dobrovoljnim službama mladih.« Katol. međunarodni ured za djecu (BICE) stavio je UNESCO-u na raspolaganje »didaktički materijal« za hendikepirane, što ga je sakupila Komi-

sija za mass-media iz te ustanove za djecu. Svjetski savez katol. prosvjetnih radnika (UMEC) upozorio je UNESCO na »ambivalentni karakter« kulturnog razvoja: taj razvoj može biti »u službi« čovjeka, kao što može biti i »sredstvo degradacije... i eksploatacije«. Međunarodni katol. savez za tisak naglasio je potrebu »promicanja etike« u javnom priopćavanju, kao i ulogu »procjeđivatelja informacija« (filtreurs de l'information; gatekeepers). Međunarodno katoličko društvo za radio i televiziju (UNDA) upozorava da izrađuje — za UNESCO — školski program i da sabire pedagoški materijal za školsku nastavu o korištenju »mass-media«. Generalni tajnik međunarodnog pokreta katol. studenata (Pax Romana), Jose Carbonell, spominje kao goruće omladinske probleme danas: »problem nezaposlenosti, problem izobrazbe i odgoja, komercijalizaciju i standardizaciju...« slobodnog vremena. (U pokretu »Pax Romana« ima danas oko 500.000 studenata, rekao je Carbonell). Generalni sekretar katol. međunarodnog centra za UNESCO Jean Larnaud dao je u ime Svete Stolice podršku brojnim delegacijama koje su istaknule moralne aspekte odgoja, posebno direktoru M'Bowu, što je upozorio na nezamjenljivu ulogu obitelji u pitanjima moralnog odgoja mladeži.

U svezi sa svim tim i mnoge su delegacije država — članica UNESCO-a tražile da se na razini UNESCO-a organizira proučavanje uloge ostalih religija, a ne samo Islama — kako je to predviđeno u »Projektu programa i budžeta za 1981—1983«. Delegat Argentine rekao je ovako: Čovječanstvo treba ići prema »cjelovitom« razvoju čovjeka; pri tom, međutim, moramo sačuvati endogene »korijene« naše ljudskosti, i — posebno — vjersku tradiciju, jer vjera stoji u korijenu svih kultura. Delegat Uruguaya spomenuo je da UNESCO danas treba, uz praktične aktivnosti, stimulirati i stvaranje ideja, jer nam je danas potrebna u prvom redu velika »duhovna i moralna renesansa«. Delegati Austrije, Belgije, Sav. Rep. Njemačke i Holandije dali su zajednički amandman, kojim zahtijevaju da se sociološka istraživanja i filozofska refleksija protegnu na proučavanje religija kao »kulturnih vrednota«, osobito u njihovoj društvenoj ulozi. Delegat Jordana napao je Izrael riječima: Izrael je pogazio prava čovjeka; to je razizam i ekspanzionizam na temelju religije. Morao je intervenirati predsjednik Komiteta redakcije pri UNESCO-u Carneiro. On je rekao: »Palestinski problem« pojavljuje se po čitavom svijetu u bezbroj oblika; mi se nismo, na žalost, priviknuli na gajenje *bratskih osjećaja* jedni prema drugima! Zalažući se za »cjelovit« odgoj žene, ne samo muškaraca, delegat Kolumbije naglasio je da pri tome nužno treba voditi računa da žena uvijek ostane *majka*, te da ne bude ugrožena *obitelj*. Takav je odgoj žene, primijetio je, najbolja pomoć razvoju društva. — Meni se čini da su u svemu tome prisutne već oko 2000 godina stare kršćanske vizije i shvaćanja.

D. Šimundža: *Može li se u vezi s tim kazati da se suvremeni svijet u svojem traženju boljšeg sutra, barem u svojim humanim programima: u odgoju i izgradnji čovjeka, u zalaganju za pravdu, mir i suradnju, u sezanju za zajedničkim boljšim standardom i višom kulturom — oslanja na temeljna etička načela i duhovne vrednote, drugim riječima, na duboke humane i humanističke, odnosno i na bitne religiozne i religijske sadržaje?*

A. Kusić: Na tako postavljeno pitanje neki bi mogli odgovoriti: tu se radi samo o »humanističkim«, a ne o religioznim vrednotama. Kršćanstvo je staro već gotovo 2000 godina, pa kao što se dogodi, redovito, da potomci nakon dvadesetak generacija više ne znaju koji su im bili predi tako i mi ljudi 20. stoljeća možemo se više i ne sjećati prisutnosti »starih« kršćanskih ideja u našem mišljenju, osjećanju i vrednovanju. Francuski filozof, povjesničar i kritičar Hypolite Taine (1828—1893), kao mjerodavan stručnjak ipak misli drukčije. On piše: Mi sada ne možemo ni procijeniti što je sve kršćanstvo donijelo u naše moderno doba, koliko je ono u to doba unijelo obzira, ljubežljivosti i čovječnosti, koliko ono poštenja, povjerenja i pravličnosti u sebi sadrži; ni filozofski razum, ni umjetnička i književna kultura, niti čast feudalna, vojnička ili viteška, nikakav kodeks, nikakva administracija ne mogu zamijeniti kršćanstvo u toj službi. Filozof Henry Bergson (1859—1941), podrijetlom Židov, kao mjerodavan kritičar zapaža: Trebalo je čekati kršćanstvo da bi »ideja općeg bratstva«, koja uključuje »prava i nepovredivost osobe«, postala »djelotvornom«.

Ali, ipak je bolje da svatko sam za se odgovori na prije postavljeno pitanje. Smatram da UNESCO, svjetska ustanova, nipošto ne isključuje mogućnost povezivanja »religioznog« i »humanog«. Inače se ne bi dopustilo da u njegovu ediciju »*Paix sur la terre* (Mir na zemlji), s podnaslovom *Antologija mira*, uđe tekst Jana Amosa Comenijsa, češkog pisca iz 17. stoljeća (1592—1670), iz njegove knjige *De rerum humanarum emendatione — consultatio catholica* (O popravljavanju ljudskih odnosa — katolički savjet). Neka mi ovdje bude dopušteno iznijeti njegov tekst: »Po broju, postoje tri glavna razloga sukoba između ljudi: 1. *Razlike mišljenja*: nismo sposobni na isti način misliti o istim stvarima; 2. *Mržnja*: nismo sposobni dopustiti različna mišljenja o istim stvarima, a da i unatoč tome ostanemo prijatelji...; 3. *Nepravde i otvoreni progoni*: oni su proizvod mržnje — na našu opću nesreću.« Prvi je sukob, nastavlja Comenius, iz razuma, drugi iz volje i čuvstava, a treći iz oprečnih sila u nama samima, koje se na taj način međusobno poništavaju. Svi su takvi sukobi »nehumani«, jer čovjek »stvoren na sliku Božju — mora biti dobar, ljubezan i uopće mirotvoran«. Kad se dakle odvojimo jedan od drugoga, kad smo nesposobni podnositi jedan drugoga, kad bjesnimo jedan protiv drugoga, tada »prisustvujemo dekadenciji humanosti«. Takvi se oblici ponašanja ne opažaju ni u jedne vrste nijemih životinja »osim kod pasa« kojih je narav takva »da laju, da ugrizaju jedan drugoga i da se tuku za kost koju hoće glodati«. Ako želimo da »nehumanost ustupi mjesto humanosti«, moramo upotrebiti odgovarajuća sredstva. Comenius nabroja ta sredstva: »Prvo, ljudi trebaju prestati pouzdavati se odviše u svoju pamet, te... priznati da ne dolikuje čovjeku da zbog tričavih razloga mržnjom opterećuje sebe i drugoga; ljudi će morati međusobno opraštati... prošle svađe, nepravde i pritužbe. Mi to označavamo izrazom: brisati prošlost. Drugo, nitko ne smije drugome nametati svoja načela (filozofska, teološka ili politička); protivno tome, svatko mora drugima dopustiti obranu njihova mišljenja... Mi to označavamo izrazom: međusobna tolerancija. Treće, svi će ljudi morati pokušati i uz zajednički napor pronaći ono što je najbolje da se učini, i

stoga će morati spajati svoja razmišljanja, svoje težnje i svoje djelovanje. To označavamo izrazom: *p o m i r e n j e*.« (Nav. dj. str. 118—120).

Usprkos vremenskom razmaku od tri i pol stoljeća u navedenom je Comeniusovu tekstu predočena današnja linija UNESCO-va rada. Jan Amos Comenius nazvao je tu liniju »consultatio catholica« tj. katolički savjet. U duhu ekumenizma, ja bih je danas nazvao »kršćanski savjet«; na liniji katoličkog uvjerenja nazvao bih je »katolički savjet«. U duhu suvremenih antropoloških filozofskih usmjerenja netko je — pa i svaki kršćanin, ako mu se tako sviđa — može nazvati »humanistički savjet«. Svaka od navedenih kvalifikacija ostaje prihvatljiva, samo ako se ne ide ni za kakvim monopolom gledanja na sve isključivo iz vlastitog kuta. »Istina« je doista jedna, ali »kutovi gledanja« na samu Istinu jesu mnogi. Kao i kod gledanja u nečiju »glavu«, koja ostaje »jedna«, bilo da se gleda »s lica«, »s tjemena« ili »sa strane«; ostaje »jedna« bez obzira na to što je svaki od promatrača iz raznih kutova različito vidi. Tako je u mnogočemu i s našim gledanjem na Istinu, posebno kad se radi o stvarima vjere, o Bogu. Stoga je Dostojevski napisao: Ima mnogo ljudi koji misle da vjeruju, a stvarno ne vjeruju. Mi možemo okrenuti tu rečenicu i reći: Ima mnogo ljudi koji misle da ne vjeruju, a stvarno vjeruju. Krist i prvi kršćani bili su osuđivani kao nevjernici: nisu vjerovali u razne »Jupitre«, »Zeuse«, »Gromovnike«. Istina je ipak da su bili eminentni vjernici: vjerovali su i propovijedali Boga ljubavi i pravde, Boga-Oca ljudi. — Odgovor na zadnje pitanje, čini se, treba staviti u takav kontekst.

BEDEUTUNG UND ROLLE DER UNESCO

Zusammenfassung

Im Interview mit dem Chef-Redakteur dieser Revue erörtert Prof. Dr. Ante Kusić, Mitglied der Delegation des Heiligen Stuhls an der XXI Tagung der General-Konferenz der UNESCO, von der geistigen Physionomie der Organisation der Vereinten Nationen für Erziehung, Wissenschaft und Kultur. Im Interview wird die Anwesenheit der christlichen Weltanschauung, und zwar in Fragen der Erziehung, Naturwissenschaften, Sozialwissenschaften, Kultur und Information, besonders berücksichtigt.